

איבים היום -

הפגנת סטודנטים ערביים, רובם פליטי פלסטין, נגד ז'ורז' בנגוריון, בשעת ביקורו של ראש-הממשלה בארצות-הברית, בשנה שעברה. הצעיר במרכז נושא כרזה: "בנגוריון - היכן משפחתי?"

חובו לעמו, כי הגן על כבודו הלאומי. החלום הגדול התגשם - והגיעה שעתו לדאוג לעצמו. מצד אחד יפעמו בלבו הגעגועים לארץ אבותיו, לגבעות המוריקות של הגליל, לאבני הגזית של קטמון. מאידך יגיד לעצמו: פלסטין שוב אינה מה שהייתה. אהיה מיעוט במדינה הדוברת עברית, שתוקיה זרים לי, שתרבותה שונה. אם כבר שומה עלי להתחיל את הכל מחדש ולפתוח חיים חדשים בפני ילדי: מדוע לא אעשה זאת בארץ ערבית, בה שכני דוברים את שפתי ונוהגים כמנהגי?

כמה ערבים יבחרו בתנאים אלה בשיבה לישראל? איש אינו יכול לדעת זאת לבטה, ורק כסיל יתחייב למספר מסויים. גבאל עבד אלנאצר אמר בשיחה פרטית עם אישיות אירופית מסויימת, כי במקרה זה יחזרו לכל היותר כמאה אלף איש. יש הערכות אחרות, קיצוניות יותר וגם מתונות יותר, אך ההגיון מחייב כי הרוב הגדול של הפליטים יעדיף פיצויים הוגנים, והתנהלות בארץ ערבית, על שיקום בישראל.

הייתי מנבא כוהירות כי מספר החוזרים לא יפול מ-100 אלף, לא יעלה על 250 אלף. בהמשך הדברים ננסה לברר מה העול המדיני, הכלכלי והבטחוני הכרוך בכך. עתה נסתפק בקביעה אחת בלבד: 200 אלף איש, ארבעים אלף משפחות, החוזרים בעשר שנים, ארבעת אלפים משפחות כל שנה - זוהי תמונה שונה מאוד מן הסיוס הנורא על המבול האנושי העצום, שיצוי כביכול את המדינה ויטרוף אותה לנצח.

★ ★ ★

כד אחד יקבל משהו

כדי שאבי משפחתי-הפליטים יוכל להחליט בראש צלול אם לחזור או לקבל פיצויים, עליו לדעת בדיוק: איזה פיצויים?

אני חושב שהאינטרס של מדינת ישראל מחייב כי הפיצויים יהיו הוגנים ככל האפשר, מגוונים ככל האפשר. העקרונ צריך להיות: כל אחד יקבל משהו. "משהו" זה יהיה מונח על כף אחת של המאזניים, כאשר על הכף השניה תהיה מונחת השאיפה הטבעית לחזור לארץ האבות.

לנגד עיני עומדת שיטה הדומה לזו שהונהגה בגרמניה לגבי הפיצויים האישיים ליהודים. שיטה זו מכירה בסוגים שונים ומשונים של תביעות. בעל הרכוש יקבל פיצויים עבור הבית או המשק שנטשו. האריס יקבל פיצוי עבור השדה שאיבד. הפועל, הרופא והחנוני יקבלו פיצויים עבור הפרנסה שאיבדו. הצעיר יקבל פיצויים על הפסקת חוק לימודיו בבית

כרזות אחרות, אשר נישאו באותה הפגנה היו: "מחיר ישראל - מיליון פליטים" "פליטים ערביים - עד מתי?" שאר הסיסמות הנראות בתמונה אומרות, בין השאר: "ארץ ישראל לכל הדתות", "ארץ-ישראל היא ניצחית", "ישראל - הבת הבלתי-היקית של האומות".

ועדה אחת תבקר בכל מחנה פליטים. היא תזמין כל ראש-משפחה לראיון אישי, תסביר לו את משמעות הברירה העומדת לפניו, את המעלות והמגרעות הן של השיבה לישראל והן של קבלת הפיצויים. היא תמלא טופס מפורט ביותר על כל פליט, תוך זיהוי וקבלת סביעת אבצנאותו. דרך אגב, בצורה זו יבוצע, בפעם הראשונה, מיפקד מוסמך של הפליטים. פעולה זו תימשך מן הסתם כמה חודשים, ואולי שנה שלמה. תוך שנה זו ינועו חברי ההעדות במחנות אשר ברצועת-עזה, בירדן, בלבנון ובסוריה. כדי לאפשר תנועה זו, יצטרכו להיחזר כמה וכמה נקודות-גבול, למעבר החופשי של הצהת הישראלי והערבי - חברי-ההעדות, מומחים שונים, מוכירים, עובדים, נהגים, בלדרים - כל המגנון המסופף של מיבצע מסוג זה.

יתר על כן, חברי ההעדות יציעו בתדאי למספר ניכר של ערבים לבוא לביקור קצר בישראל. ערבים מסויימים יצטרכו לבוא לישראל כדי לאמת תביעות לפיצויים על רכוש או אבדן-פרנסה. אולי תזמן לישראל משלחת אחת מכל מחנה-פליטים, כדי שחבריה יוכלו למסור לאחיהם התרשמות אישית על המציאות השוררת כיום בישראל ועל החיים בה.

כך, למעשה, יפתח הגבול. לא עלידי הסכמי-שלום, ולא עלידי שינוי עמדתן המוצהרת של ממשלות ערב. המציאות של תוכנית-השיקום תביא פשוט למצב-עניינים חדש. בהדרגה יתרגלו חברי העדות לרעיון שגבולות ישראל אינם קירות אטומים, אינם חומה של עיר נצורה, אינן חזיתות וזרועות-מוקשים, המבשרות מוות לכל הקרב אליהן. מאות אנשים, בני שני הלאומים, יעברו את הגבול מדי יום ביומו, הלך וחזור, כדבר מובן מאליו. כך, עוד לפני שהפליט הראשון יחזור לישראל, לפני שישראל שילמה את הדולאר הראשון למקבליה-הפיצויים, תיחזר מאליה אוריה חדשה במרחב. לא יהיה זה עדיין השלום - אך יהיה זה משהו רחוק מאד מן המצב הקיים של מלחמה רדומה.

★ ★ ★

הטרור לא יעזור

ספקנים ישאלו כאן שוב: ומה אם שליטי ערב לא יסכימו לכך? מה אם יסרבו להקים נקודות-גבול למעבר? מה אם יסרבו להרשות את כניסתם של חברי-ההעדות? נשוב על כך את אותה התשובה שהשבנו עת היה עלינו לדון באפשרות ששליטי ערב לא ירשו לפליטים להקים נציגות לשיתוף-פעולה עם ממשלת ישראל בביצוע התוכנית.

המבול לא יבוא!

אם שליטי ערב יפריעו למהלך התקין של המיבצע לפתרון בעיית-הפליטים, יפנה נגדם הזעם העצום של המוני הפליטים.

ישראל לא תעשה דבר. היא תשב בחיבוקי-ידיים. אך בכל שעה משעות היום ישרו משרדי ישראל את הבשורה האחת למחנות הפליטים: אתם יכולים לחזור! ישראל מחכה לכם! שיקום מלא, פיצויים הוגנים, חיים חדשים - כל זה מצפה לכם! עליכם רק להסיר את המכשול היחיד המפריע לכם: התנגדות הממשלה בארץ מושבכם! אל תתנו לשליטים אנוכיים לנצל את מצוקתכם לתועלתם ולשחק בגורלכם! האפשר לתאר את ההפגנות הסוערות של הפליטים, שיהיו הפעם מכהנות נגד הממשלות הערביות עצמן?

יהיה זה נצחון אירי בחזית המאבק הנפשי - נצחון שלא יעלה אף באגורה אחת. קשה לתאר שמנהיגי ערבי כלשהו ינחיל נצחון כזה לישראל. מרצון או בהריקת-שיניים, יצטרכו שליטי ערב להיענות ליוזמה הישראלית. לא תהיה להם כל ברירה.

אך מה אם ממשלות-ערב ישתפו פעולה רק למראית-עין? מה אם אמנם יתנו לנציגי ישראל לבוא אל מחנות הפליטים - אך יכריזו את הפליטים, באמצעי לחץ וטרור, להכריז כולם על רצונם הנוקשה לחזור לישראל?

טרור כזה אינו יכול להיות נסתר. חברי ההעדות, ישראלים וערבים כאחד, ירגישו בו מיד. ירגישו בו המשקפים הורים. ידעו על כך הפליטים עצמם. איש מהם לא יתפלא אם תכריז ממשלת-ישראל כי לאור מצב זה היא מפסיקה את ביצוע התוכנית - עד להפסקת הטרור.

גם אז אין לישראל מה להפסיד. מצבה יהיה עד אין שיעור גוח יותר מכפי שהוא היום. כי בינתיים הוכיחה את רצונה לפתור את בעיית הפליטים. היא הציעה הצעה נדיבה ורחבת-לב. היא ניגשה לבצע אותה. אם נתקלה בהפרעות זדוניות, לא יוכל איש לבוא אליה בטענות כנות. בהדאי שלא הפליטים עצמם, שידעו כי טענות ישראל צודקות - אפילו תטען התעמולה הערבית הרשמית אחרת.

גם במקרה זה יפנה העיקר הזעם של הפליטים נגד השליטים המפריעים לביצוע התוכנית, החוסמים את הדרך לחיים חדשים שייראו עתה כה קרובים ומפתים.

(בכתבה הבאה: כך ייקלטו החוזרים.)

הספר התיכוני, או עבור אבדן עצם הסיכוי לחינוך זה, האלמנה והיתום יקבלו גימלה חדשה או כסום חד-פעמי.

כל זה יודפס בחיבורות, שיסבירו בפשטות מכסימלית לכל פליט בדיוק למה הוא זכאי - אם יבחר בקבלת פיצויים תוך זיהוי על זכותו לחזור. תהנות-השידור של ישראל יחזרו על כך בפרוטרוט.

בבואו לבחור את בחירתו, ידע כל פליט את הסכום המדוייק שיגיע לו - חמשת אלפים דולאר לעבד אל-רחמן טברי, לשעבר מטבריה, כיום במחנה יריחו; שנים-עשר אלף דולאר למהפיד עבד אל-קאדר, לשעבר מבית-דאראס, כיום במחנה עזה.

בעיני טברי ועבד אל-קאדר, שהתחננו במשך תריסר שנים בעמק הבכא, שירדנים ומצריים התייחסו אליהם בבזו ככלים-אין-התפוצה, שהתקיימו בקושי על קיצבת-המוזון המשפילה של האומים - יהיו אלפי דולארים אלה אוצר כמעט אגדתי.

★ ★ ★

כיום בו יפתחו הגבולות

א יאפשר יהיה לגשת לחינוך מעשי של אירגון תנועת-השיבה ושל השלום הפיצויים, לפני שכל ראש משפחה-פליטים יביע באופן חופשי את בחירתו האישית באונוי ההעדות הישראליות-הערביות המוסמכות.

זה יהיה, על כן, השלב הבא. אחרי הכרזת נשיא-המדינה על המדיניות החדשה, ואחרי הקמת גוף מייצג את פליטי פלסטין לצורך שיתוף-פעולה בביצוע המדיניות, יגיע שלב הקמתן של כמה עשרות ועדות מעורבות. כל ועדה תהיה מורכבת מנציגי מוצאי ומנציגי הפליטים הערביים.

יתכן שיהיה כזוהי הזמין משקיפים ניטראליים מדינות ידידותיות - כגון הודו, יוגוסלביה או גאנה - כדי שיעקבו אחרי עבודת כל ועדה, מבלי לקחת חלק בה. מאחר שהועדות לא יהיו אלא כלי-ביצוע של מדיניות ישראלית, אסור ליצור בה את המצב הבלתי-בריא הקיים כיום בהעדות המעורבות של שבת-הנשק - כשכל צד נוקט בקו הקיצוני ביותר ומנסה למשוך לצדו את היושבי-ראש הזר, שהוא לבדו מכריע למעשה. בועדה שאין בה יושבי-ראש זר, יצטרכו החברים, בלית ברירה, לשכנע איש את רעהו.